

Mottagare
Äldre- och omsorgsnämnden

Förenklad handläggning för vissa insatser inom hemtjänst för äldre

Äldre- och omsorgsförvaltningens förslag till beslut till äldre- och omsorgsnämnden

1. Äldre- och omsorgsnämnden inför förenklad handläggning av hemtjänst inom äldreomsorgen för invånare fyllda 75 år eller mer.
2. Äldre- och omsorgsnämnden ger förvaltningen i uppdrag att införa förenklad handläggning av hemtjänst under 2024 med den inriktning som föreslås i tjänsteskrivelsen.

John Henriksson
Förvaltningschef

Eva Norgren
Verksamhetschef

Sammanfattning

Äldre- och omsorgsförvaltningen föreslår att äldre- och omsorgsnämnden inför förenklad handläggning av hemtjänst för äldre personer enligt 4 kap. 2 a § socialtjänstlagen (2001:453). Syftet är att göra det enklare för invånarna att ansöka om hemtjänst och erbjuda ökade möjligheter att få inflytande över sina insatser. Ytterligare ett syfte är att förenkla administrationen och frigöra tid för biståndshandläggarna som kan koncentreras på mer komplexa ärenden och uppföljning av kvalitet och nöjdhet.

Förvaltningens förslag innebär att personer, som är 75 år eller äldre kan beviljas hemtjänst i form av serviceinsatser samt trygghetslarm utan individuell behovsprövning. Med serviceinsatser avses städ, tvätt och klädvård, matdistribution, inköp inklusive apoteksärenden.

Alla inom målgruppen för äldreomsorgen kan dessutom alltid ansöka om bistånd och få den individuellt prövad och beslutad enligt 4 kap. 1 § SoL.

Beskrivning av ärendet

Äldre- och omsorgsförvaltningen har gett enheten för juridik och utredning i uppdrag att utreda förutsättningarna att erbjuda hemtjänst till äldre personer utan föregående behovsprövning, så kallad förenklad handläggning.

I detta dokument redogörs för de juridiska förutsättningarna för att införa förenklad handläggning, erfarenheter från andra kommuner samt förslag på tillämpning.

Juridiska förutsättningar

Sedan 2018 får kommuner besluta om förenklat beslutsfattande om hemtjänst för äldre enligt 4 kap. 2 a § socialtjänstlagen (2001:453), SoL.

Bestämmelsen innebär att socialnämnden kan erbjuda hemtjänstinsatser till äldre utan individuell behovsprövning. Syftet är att öka den äldres rätt till självbestämmande och delaktighet, genom att den äldre kan välja mellan de insatser som erbjuds och hur de praktiskt ska genomföras.

Lagen syftar också till att förstärka inslagen av förebyggande insatser genom att generella hemtjänstinsatser tillgängliggörs i ett tidigt skede, vilket kan minska eller skjuta upp behovet av mer omfattande äldreomsorg. Bestämmelsen är frivillig för kommunen att tillämpa.

Både service och personlig omvårdnad omfattas

Bestämmelsen om förenklad handläggning gäller för hemtjänstinsatser och avser både service och personlig omvårdnad.

Service innefattar praktisk hjälp med dagliga sysslor som städning, inköp, ärenden på post och apotek, matlagning eller leverans av färdiglagad mat. Personlig omvårdnad är insatser för att tillgodose fysiska, psykiska och sociala behov. Det kan vara hjälp med att äta och dricka, klä sig, förflytta sig och sköta personlig hygien. Det kan också vara ledsagning eller andra insatser som behövs för att bryta isolering eller insatser för att den enskilde ska känna sig trygg och säker i det egna hemmet. Insatsen trygghetslarm ingår också i begreppet hemtjänst.¹

¹ Socialstyrelsens meddelandeblad nr 3/2018 [Ny bestämmelse om förenklat beslutsfattande om hemtjänst för äldre](#)

Det är upp till varje kommun att precisera målgruppen för förenklad handläggning, till exempel personer över en viss ålder samt vilka typer av hemtjänstinsatser och i vilken omfattning dessa ska erbjudas.

Förenklat beslutsfattande är ett komplement till traditionellt sätt att ansöka om bistånd genom individuell biståndsbedömning enligt 4 kap. 1 § SoL.²

Erfarenhet från andra kommuner

Utredningen har tittat närmare på några kommuner som arbetar utifrån modellen förenklad biståndshandläggning.

Ålderskravet varierar bland kommunerna, den vanligaste gränsen är 75 år. I Nacka är gränsen satt lägre, 65 år. Det finns också kommuner där åldern för när förenklad handläggning tillämpas varierar beroende på hemtjänstinsats. Äldre kan till exempel ansöka om trygghetslarm från 67 år, medan serviceinsatser som städ, tvätt och matdistribution kan sökas utan behovsprövning från 70 år.

Vilka tjänster som erbjuds genom förenklad hantering sträcker sig från kommuner som endast erbjuder trygghetslarm till kommuner som har både service- och omvårdnadsinsatser som de äldre kan välja mellan. Omfattningen i tid ligger runt 8 – 10 timmar i månaden. Linköping kommun utmärker sig med att erbjuda hemtjänstinsatser utan föregående behovsprövning upp till 60 timmar varje månad.

Gemensamt för den förenklade hanteringen är att den syftar till att förenkla ansöknings- och bedömningsprocessen, både för kommunen och för de sökande. Ansökan kan variera från en enkel blankett till en mer utförlig telefonintervju.

I en del kommuner kontrollerar handläggaren bara att de inlämnade uppgifterna uppfyller kriterierna enligt kommunens riktlinjer, medan andra kommuner kontaktar den sökande för att följa upp och kontrollera uppgifterna som lämnats stämmer. Huddinge kommun är på väg att underlätta processen ytterligare genom att automatisera ärendehanteringen.

Motivet till att kommunerna infört ett nytt arbetssätt är flera. Dels att det blir enklare för målgruppen att ansöka och att de får ett ökat inflytande över vilka insatser som ges och när. Dels ur ett effektivitetsperspektiv genom att personalresurser kan omdisponeras från tidskrävande utredning av enklare ärenden till mer tid för komplexa ärenden samt kvalitetsuppföljning. Det finns även exempel där kommuner allokera om sina resurser genom att annan

² Proposition 2017/18:106 [Förenklat beslutsfattande om hemtjänst för äldre](#)

personal än biståndshandläggare kan administrera ansökan genom förenklad hantering.

Nuläge i Tyresö

Samtliga ärenden inom hemtjänst för äldre föregås idag av en ansökan och individuell biståndsbedömning enligt 4 kap. 1 § SoL. Januari 2024 hade cirka 1 400 äldre hemtjänst i ordinärt boende. Det motsvarar 15 procent av målgruppen 65 år eller äldre i Tyresö. Av dessa hemtjänstmottagare var det något fler som utöver serviceinsatser även hade personligt omvårdnad, men skillnaden var liten.

Äldre- och omsorgsförvaltningen konstaterar att hemtjänstmottagarna har större och mer komplexa behov idag än tidigare. Det är även allt färre som ansöker om serviceinsatser.

En mycket liten andel av ansökningar om hemtjänst avslås efter individuell prövning. Förra året avslogs endast sex ansökningar.

Förslag till införande

Utredningen föreslår att förenklad handläggning utan föregående individuell behovsprövning till en början införs för vissa serviceinsatser. Om införandet faller väl ut kan det på sikt övervägas om även omvårdnadsinsatser ska inkluderas. Förvaltningens bedömning är att det kan finnas vissa fördelar med att göra en individuell behovsbedömning för personer med omvårdnadsbehov. Det kan finnas behov av annat stöd som inte framkommer vid förenklad ansökan och den enskilde kan vara i behov av mer information och mer kontinuerlig kontakt med handläggare.

Förvaltningens förslag innebär att personer, som är 75 år eller äldre kan beviljas hemtjänst i form av serviceinsatser samt trygghetslarm utan individuell behovsprövning. Med serviceinsatser avses städ, tvätt och klädvård, matdistribution, inköp inklusive apoteksärenden.

En enklare kartläggning visar att uppskattningsvis 12 procent (170 hemtjänstmottagare) av de som har beviljade insatser inom hemtjänst skulle kunna berörs av denna modell.

Även om kommunen inför förenklat beslutsfattande kommer möjligheten att ansöka om bistånd på nuvarande sätt med stöd av 4 kap. 1 § SoL att finnas kvar. Det är därför viktigt att den enskilde får information om detta.

Kommunen ansvarar för att följa upp de insatser som erbjuds genom förenklad handläggning. Uppföljningen ska utgå från den äldres uppfattning om tjänsterna, hur tjänsterna motsvarar kommunens riktlinjer och hur de

förhåller sig till krav på god kvalitet och värdegrunden enligt socialtjänstlagen. I uppföljningen ingår även att bedöma om den äldre behöver ytterligare bistånd.

Om den äldre själv vill eller om kommunen bedömer att den äldre behöver mer omfattande insatser än vad som följer av riktlinjerna för förenklad handläggning, ska prövningen istället ske enligt 4 kap. 1 § SoL.

Genom att vissa insatser inom äldreomsorgen kan handläggas på ett enklare sätt frigörs tid för biståndshandläggarna för mer komplexa ärenden. Samtidigt får den äldre ökad självbestämmande över vilka insatsen hen behöver och kan i större utsträckning välja när och hur stöd ska ges, vilket är i linje med socialtjänstens bestämmelser (3 kap. 5 §, 5 kap 5 §). Rekommendationen är också i linje med förslag till ny socialtjänstlag där socialtjänsten ska ha ett förebyggande perspektiv, vara lätt tillgänglig och ska ha utökade möjligheter att ge insatser utan behovsprövning.

Kommunala pensionärsrådet (KPR) har fått lämna synpunkter och ställer sig positivt till förslaget att införa förenklad handläggning. Rådet anser att förslaget gynnar alla parter. För den enskilde innebär det enklare och mer begripligt ansökningsförfarande samt ökat inflytande. Det förebyggande arbetet får en ny dimension och kan göra det möjligt för fler att bo kvar i hemmet med en mindre insats. Dessutom frigörs tid för biståndshandläggarna.

Ekonomiska konsekvenser

Förvaltningens bedömning är att förslaget sannolikt inte medför ökade kostnader. Den enskilde kommer även fortsättningsvis att betala en avgift enligt gällande taxa. Det innebär högre avgift för exempelvis städ än om den enskilde anlitar ett privat företag med rutavdrag. Det finns dock vissa undantag. Om den enskilde har låga inkomster så blir den kommunala avgiften lägre jämförelsevis. Det är ovanligt att en ansökan om hemtjänst avslås efter individuell bedömning.

För kommunen är den främsta vinsten med förslaget att det kan leda till minskad administration och att förebyggande insatser kan genomföras i ett tidigare skede. Det i sin tur kan minska eller skjuta upp behovet av mer omfattande äldreomsorg. På sikt bedöms förslaget innebära en besparing för kommunen som helhet. En uppföljning av hur det nya arbetssättet har påverkat verksamheten sker inom ramen för förvaltningens uppföljning i verksamhetsberättelsen.

Ärendet bedöms inte beröra barn varför någon prövning av barnets bästa inte har genomförts.

Bilaga: KPR:s synpunkter på "Förutsättningar att införa förenklad handläggning av vissa hemtjänstinsatser för äldre", dnr 2024/KS 0130